

СТРУКТУРА ПОГИНУЛИХ ЛИЦА У САОБРАЋАЈНИМ НЕЗГОДАМА

Агенција за безбедност саобраћаја је спровела детаљну анализу података о структури погинулих лица, према старости и полу, у саобраћајним незгодама које су се догодиле у Републици Србији у периоду од 2010. до 2014. године. На основу анализе издвојене су најважније чињенице о структури погинулих лица у саобраћајним незгодама, које је потребно узети у обзир приликом планирања, спровођења и евалуације примењених мера за унапређење безбедности учесника у саобраћају.

Подаци о броју становника, за сваку од посматраних категорија учесника у саобраћају, су преузети из базе података о становништву Републике Србије, доступне на сајту Републичког завода за статистику Републике Србије. Ризик страдања у саобраћајним незгодама - јавни ризик (у даљем тексту "ЈР") је изражен као однос броја погинулих припадника одређене категорије учесника и величине популације те категорије учесника (посматрано у милионима становника). Приказани резултати ризика страдања по категоријама учесника представљају просечне вредности јавног ризика лица, посматрано по годинама, у периоду од 2010. до 2014. године.

У Републици Србији је, у периоду од 2010. до 2014. године, погинуло 3265 лица у саобраћајним незгодама, 2.547 мушкараца и 713 жена¹. Сваки четврти погинули учесник у саобраћају је лице старије од 65 година, али **највећи ризик смртог страдања** у саобраћајним незгодама је **за старосну групу младих**, узраста 20-24 године. Мушкарци чине 78% погинулих у саобраћајним незгодама у Србији. Највише погинулих мушкараца припада популацији старијих лица. **Ризик страдања у саобраћају за младе мушкарце је четири пута већи него за младе жене.**

1- за петоро погинулих лица није познат податак о полу

МЛАДИ И СТАРИЈА ЛИЦА: СИНОНИМ ЗА "НЕБЕЗБЕДНОСТ" НА ПУТЕВИМА?

Различите старосне групе имају различита знања, искуства, ставове, способности и др. Из тог разлога су и различити ризици учешћа у саобраћајним незгодама.

У овом извештају су старосне групе дефинисане у складу са доступним подацима и поделом становништва на старосне групе од стране Републичког завода за статистику Републике Србије. У извештају се "децом" сматра популација становништва старости од 0 до 14 година, "младима" популација становништва старости од 15 до 24 године, "одраслима" популација од 25 до 64 године и "старијим лицима" популација становништва од 65 и више година.

Када се посматра учешће старосних категорија у укупном броју становника и укупном броју погинулих лица у саобраћајним незгодама (Табела 1), може се закључити да старија лица чине око 18% укупног становништва у Србији, али и 25% од укупног броја погинулих лица у саобраћају, односно **сваки четврти погинули** учесник у саобраћају је **старије лице**. Млади чине око 12% укупног броја становништва, али **15% свих погинулих** у саобраћају чине **млади**. Са друге стране деца чине око 14% становништва и око 2% од укупног броја погинулих у саобраћају, што другим речима значи да је свако педесето лице страдало у саобраћајним незгодама дете.

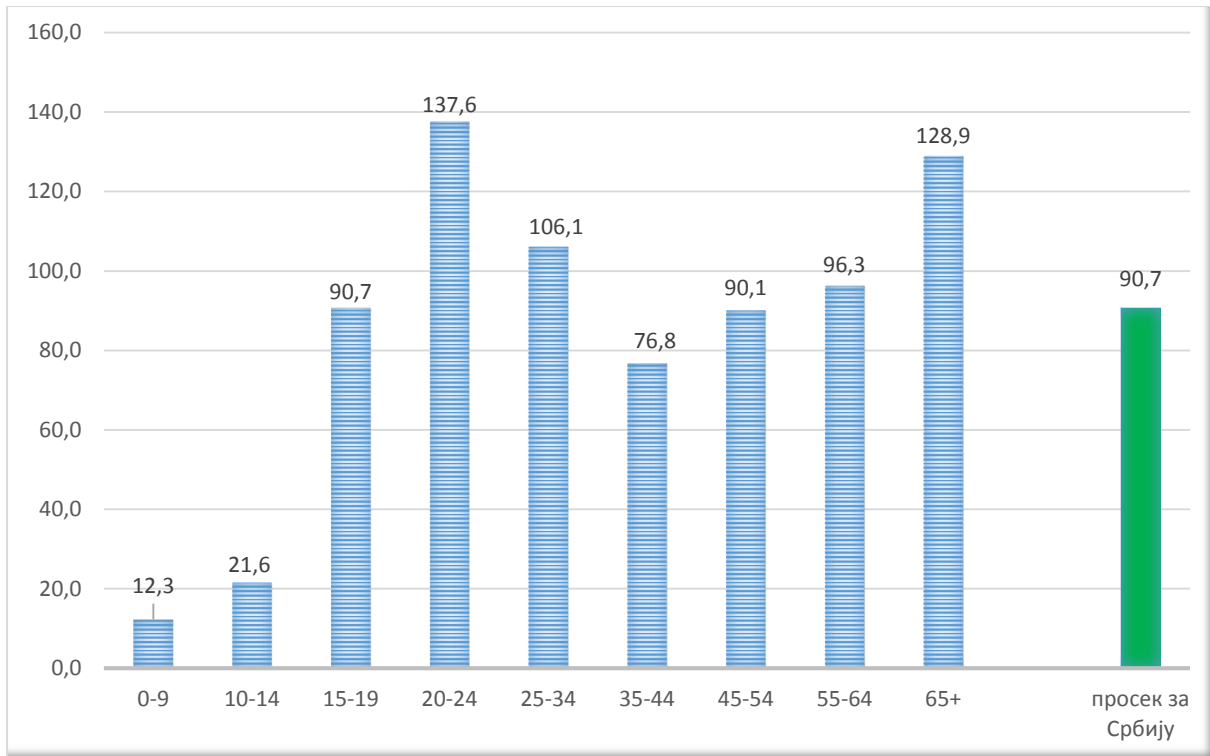
Табела 1. Учесће старосних категорија лица у укупном броју становника и укупном броју погинулих лица у саобраћајним незгодама

Старост	Учесће у укупном броју становника	Учесће у укупном броју ПОГ лица у СН
до 9 год.	9,5 %	1,3 %
10 - 14 год.	4,9 %	1,2 %
15 - 19 год.	5,5 %	5,6 %
20 - 24 год.	6,1 %	9,2 %
25 - 34 год.	13,6 %	15,9 %
35 - 44 год.	13,5 %	11,5 %
45 - 54 год.	13,9 %	13,8 %
55 - 64 год.	15,5 %	16,6 %
65 и више	17,5 %	24,9 %

Безбедност у саобраћају за сваку од старосних категорија је изражена у смислу просечне смртности, тј. просечног јавног ризика за посматрани петогодишњи период (Дијаграм бр. 1).

Ризик смртног страдања у саобраћајним незгодама је највећи за старосну групу

младих, узраста 20-24 године. У просеку, **ризик смртног страдања младих** у саобраћајним незгодама је за **више од 50% већи од просечног ризика** страдања посматрано за целокупно становништво. Висок ризик смртног страдања у саобраћајним незгодама има и старосна група 65+.

Дијаграм бр. 1 – Просечне вредности јавног ризика страдања лица, по старосним категоријама, за период 2010-2014. година

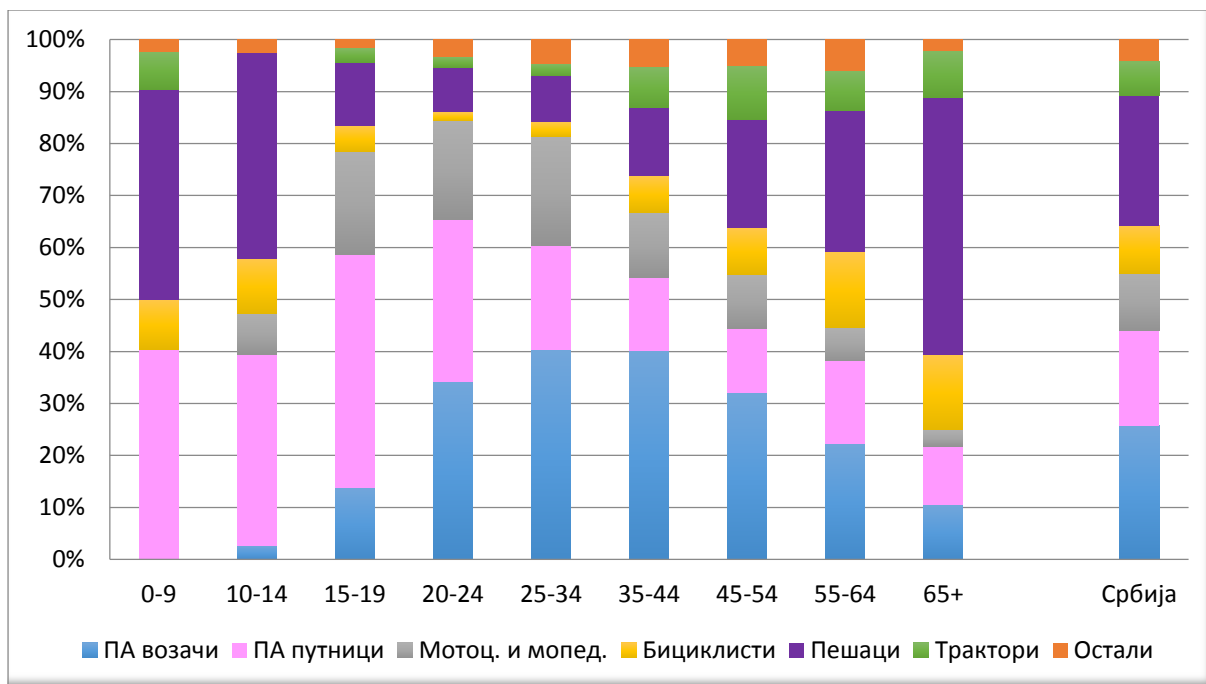
Ризик смртног страдања старијих лица је за **више од 50% већи од просечног ризика** страдања за целу популацију становништва. Када се посматра ризик страдања деце у саобраћају у односу на остатак популације, може се закључити да **деца**, старости до 14 година, имају **шест пута мањи ризик страдања** у саобраћајним незгодама у односу на остатак популације.

Деца у саобраћајним незгодама су највише смртно страдала у својству пешака (40%) и путника у возилу (39%). Мере и акције је, из тог разлога, потребно усмерити ка безбедности деце пешака и деце путника у возилу.

Млади у саобраћајним незгодама углавном гину у **својству путника и возача у путничком аутомобилу** (63%).

Подаци о својству у којем највише страдају млади у саобраћају се могу довести у везу са дужином возачког стажа (припремљеност за учешће у саобраћају, искуство, знања), ставовима, психофизичким стањем, способностима и сл.

Лица **старија од 65 година највише смртно страдају** у својству **пешака** (49%), а затим у својству **бициклиста** (14%). С обзиром на психомоторне способности старијих лица, и да су у својству пешака и бициклиста најслабије заштићени, јер у случају саобраћајних незгода остварују директне контакте са возилима која имају велике брзине и енергију, посебну пажњу је потребно усмерити управо на безбедност старијих лица као пешака и бициклиста.

Дијаграм бр. 2 – Процентуално учешће погинулих у односу на својство и старосну категорију учесника у саобраћају

Велика заступљеност погинулих возача и путника на мотоциклу и мопеду је присутна код учесника старости од 15 до 34 године (око 20% од укупног броја погинулих је старости од 15 до 34 године). Највише смртно страдалих путника и возача трактора је присутна код старосних категорија лица старијих

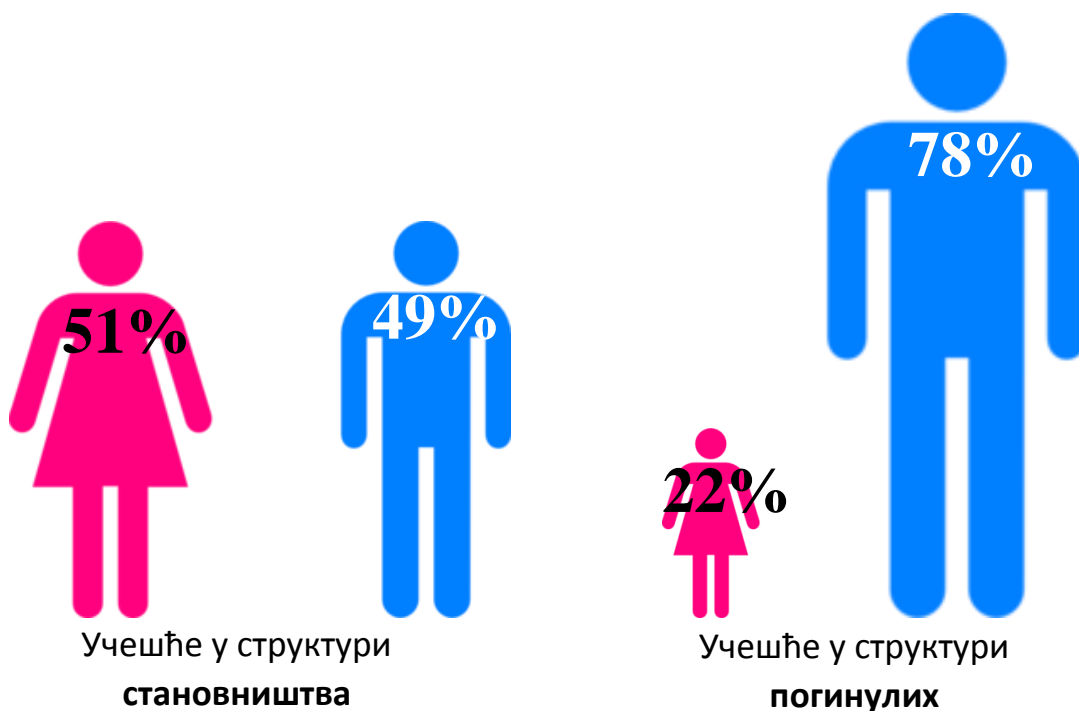
од 65 година и лица старости од 45 до 54 године. Од укупног броја погинулих лица на тракторима, трећина, односно 34% чине лица старија од 65 година. Када се посматрају бициклисти, највише смртно страдалих бициклиста је у старосној категорији лица старијих од 55 година.

БЕЗБЕДНОСТ САОБРАЋАЈА НА ПУТЕВИМА: "МУШКИ" ПРОБЛЕМ?

Безбедност у саобраћају за жене и мушкарце је изражена у смислу просечне смртности (просечни јавни ризик) за посматрани петогодишњи период, односно броја жена погинулих у

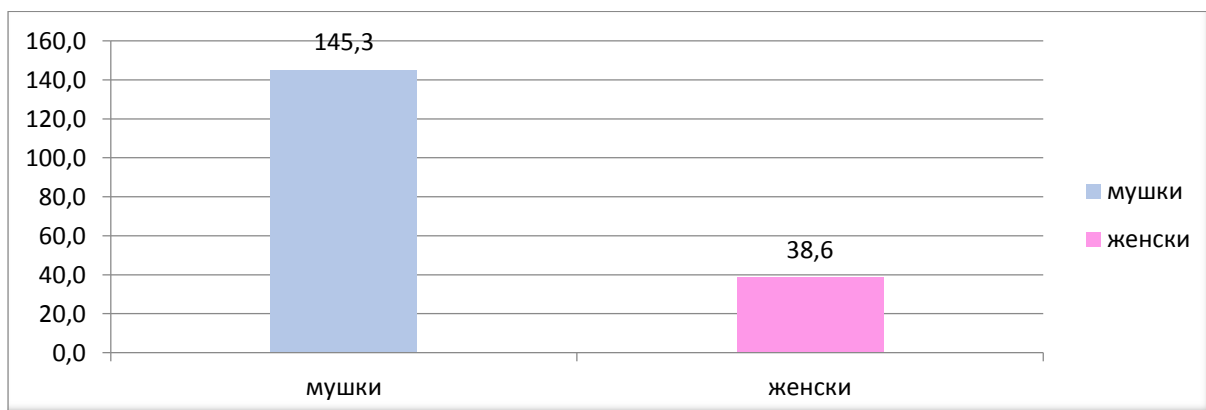
саобраћајним незгодама подељен са величином женске популације у милионима и исто тако за мушкарце (Дијаграми бр. 3 и 4).

Жене чине 51% укупног становништва Републике Србије, али само 22% од укупног броја погинулих лица у саобраћајним незгодама је женског пола. **Мушкарци чине 78% погинулих у саобраћајним незгодама у Србији.** Највише погинули мушкараца припада популацији старијих лица (21%), а највећи ризик од смртог страдања је за категорију младих мушкараца.

У Србију у просеку 145 лица сваке године погине у саобраћајним незгодама на милион мушке популације, у поређењу са 39 жена на милион женске популације. **Мушкарци**, дакле, имају **три пута већи ризик смртног страдања** у саобраћају од жена (Дијаграм бр. 3). Приликом доношења закључака о угрожености мушког и женског пола у саобраћају нису узети у обзир подаци о изложености у саобраћају за ове категорије учесника. Ипак, подаци из појединих европских земаља (ETSC, 2013) показују да велике

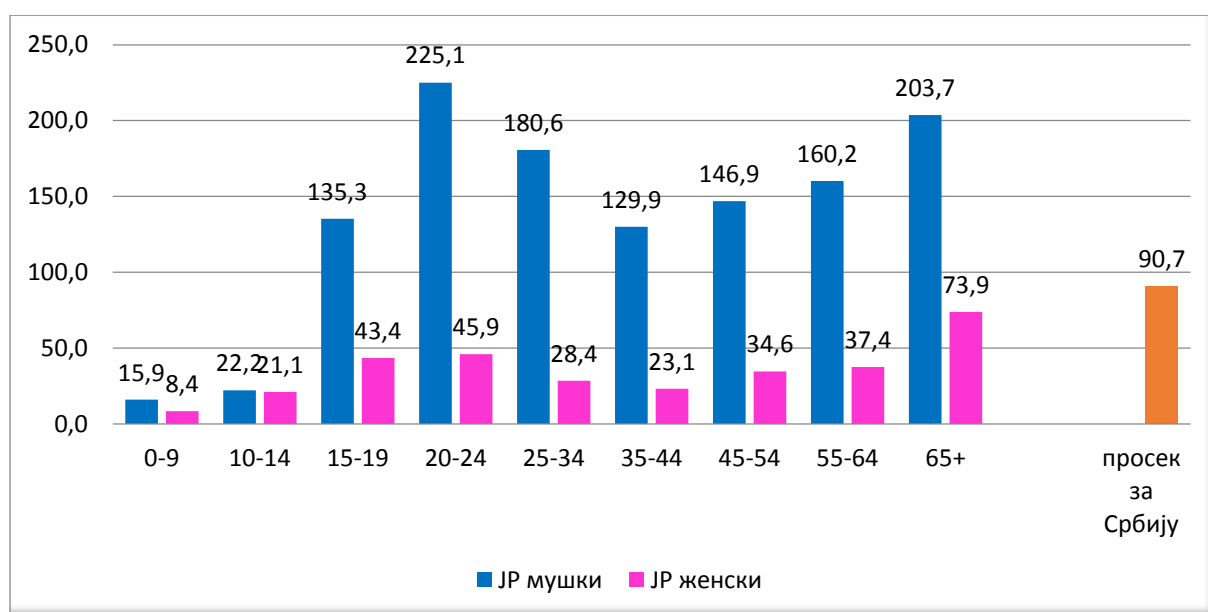
разлике у ризику смртног страдања мушке и женске популације постоје и када се узме у обзир чињеница да мушкарци учествују више у саобраћају (посебно као возачи) од жена. Осим што учествују у већем броју саобраћајних незгода, мушкарци прву саобраћајну незгоду доживе раније у својој возачкој каријери, чешће су од жена узрочници саобраћајних незгода и више су склони ризичним понашањима у вожњи, посебно што се тиче прекорачења брзине.

Дијаграм бр. 3 – Просечне вредности јавног ризика страдања лица, посматрано према полу, за период 2010-2014. година

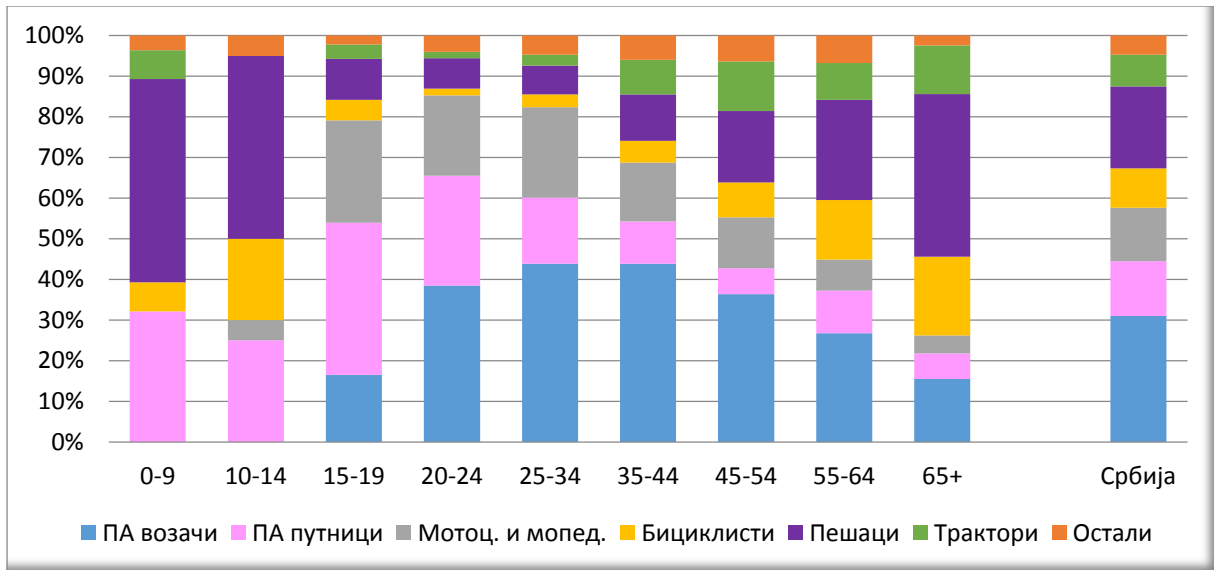
Када се посматрају подаци о ризику страдања у саобраћају по старосним категоријама за мушкарце и за жене, може се закључити да криве ризика страдања за мушкарце и жене, по старосним категоријама, имају приближно исто кретање (Дијаграм бр. 4). Највећи ризик страдања и за мушкарце и за жене имају млади и старији учесници у саобраћају, а најмањи деца. Мушкарци чине 81% свих младих погинулих у саобраћајним незгодама у Србији.

Ризик страдања у саобраћају је четири пута већи за младе мушкарце него за младе жене. Код старијих лица ризик страдања мушкараца у саобраћају је нешто повољнији, али и даље око три пута већи у односу на жене. Код старосне категорије коју чине деца, најмања је разлика између ризика страдања према полу, тако да за узраст деце од 10 до 14 година скоро да не постоје разлике у ризику страдања у саобраћају за дечаке и девојчице.

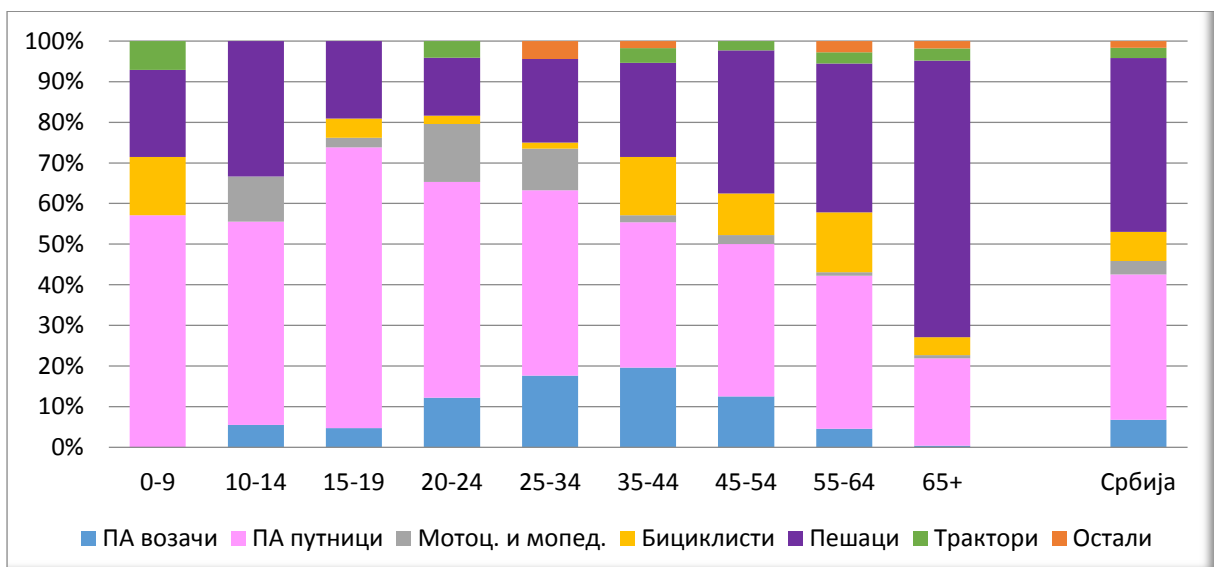

Дијаграм бр. 4 - Просечне вредности јавног ризика страдања лица, по старосним категоријама и полу, за период 2010-2014. година

Према истраживањима спроведеним у Ирској (ETSC, 2013), седам од десет жена путника погинулих у животној доби између 17. и 24. године, погинуло је у аутомобилу којим је управљао мушкарац исте старосне групе. У земљама у Европи је у ранијем периоду покренуто низ кампања које су имале за циљ да младе жене укажу на проблем небезбедног учествовања младих мушкараца у саобраћају. Позната је кампања која је спроведена у Ирској, под називом "Он вози, она гине". Жене у просеку учине мање саобраћајних прекршаја и учествују у мањем броју саобраћајних незгода од мушкараца. Мушкарци су више изложени ризику од судара при великој брзини, док су жене чешће заступљене у сударима који произилазе из лоше процене ситуације у саобраћају.

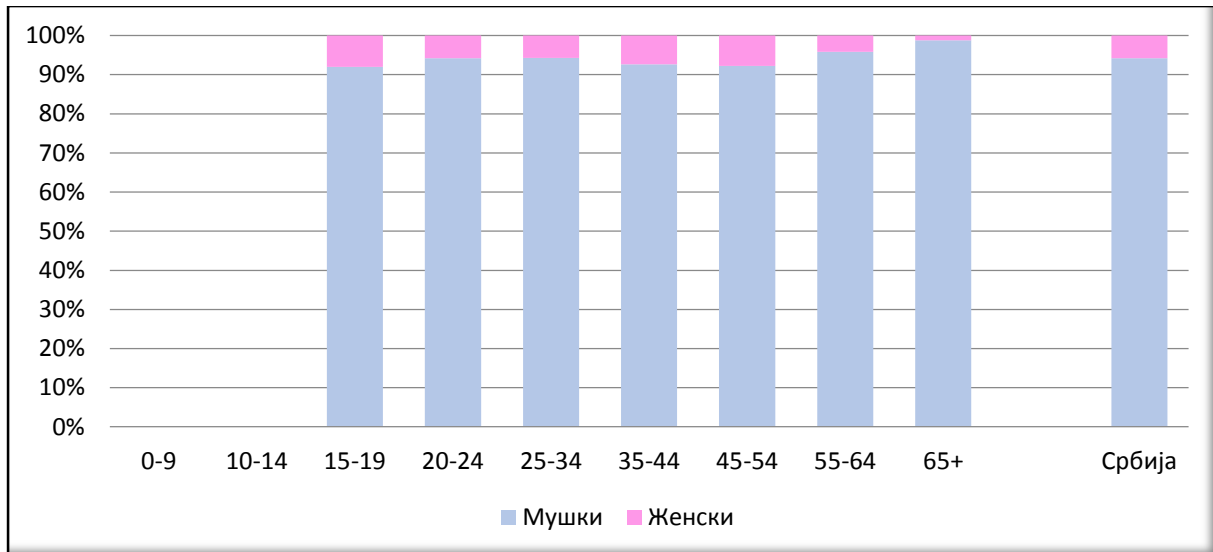
Дијаграм бр. 5 – Процентуално учешће погинулих лица **мушког пола** у односу на својство и старосну категорију учесника у саобраћају

Дијаграм бр. 6 – Процентуално учешће погинулих лица **женског пола** у односу на својство и старосну категорију учесника у саобраћају

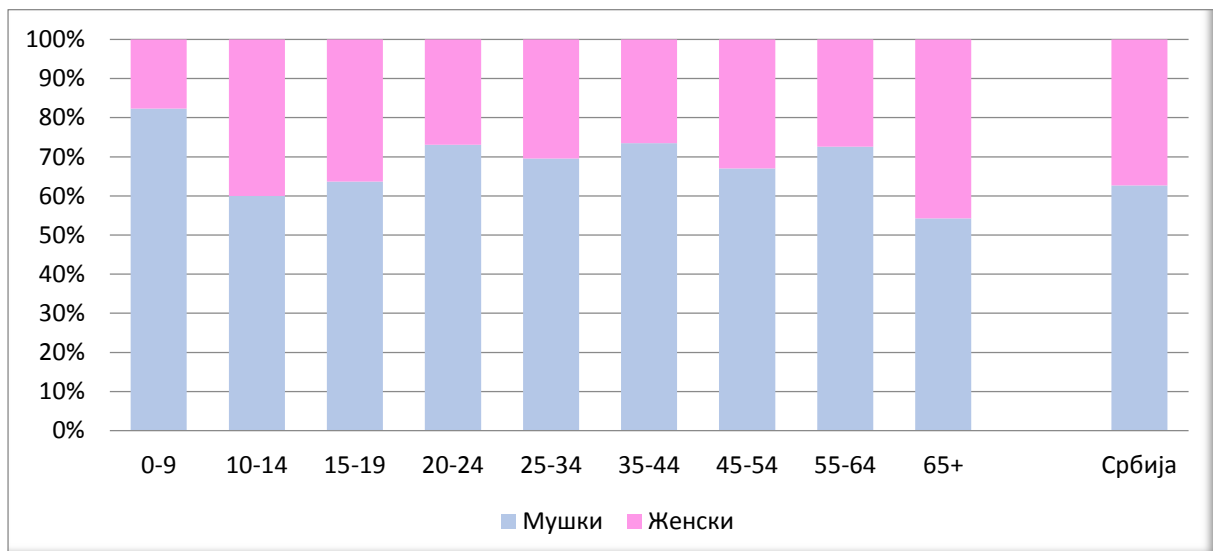
Мушкарци су у саобраћајним незгодама **највише погинули у својству возача** путничког аутомобила (31%), а **жене у својству пешака** (43%) и **путника** у путничком аутомобилу (36%).

Дечаци најчешће страдају у саобраћају у својству **пешака**, а затим у својству путника у возилу (Дијаграм бр. 5). Оно што је веома значајно уочити је да дечаци, узраста 10-14 година, у великој заступљености страдају у **својству бицикliste**. Млади мушкарци највише страдају у својству возача путничког возила, а старији мушкарци у својству пешака. Жене свих старосних група, осим старосне групе 65+, најчешће смртно страдају у својству путника у возилу, а за старосну групу 65+ у својству пешака (Дијаграм бр. 6). Жене старије од 65 година су у својству возача путничког аутомобила страдале у мање од 1%, у односу на остала својства учесника у саобраћају.

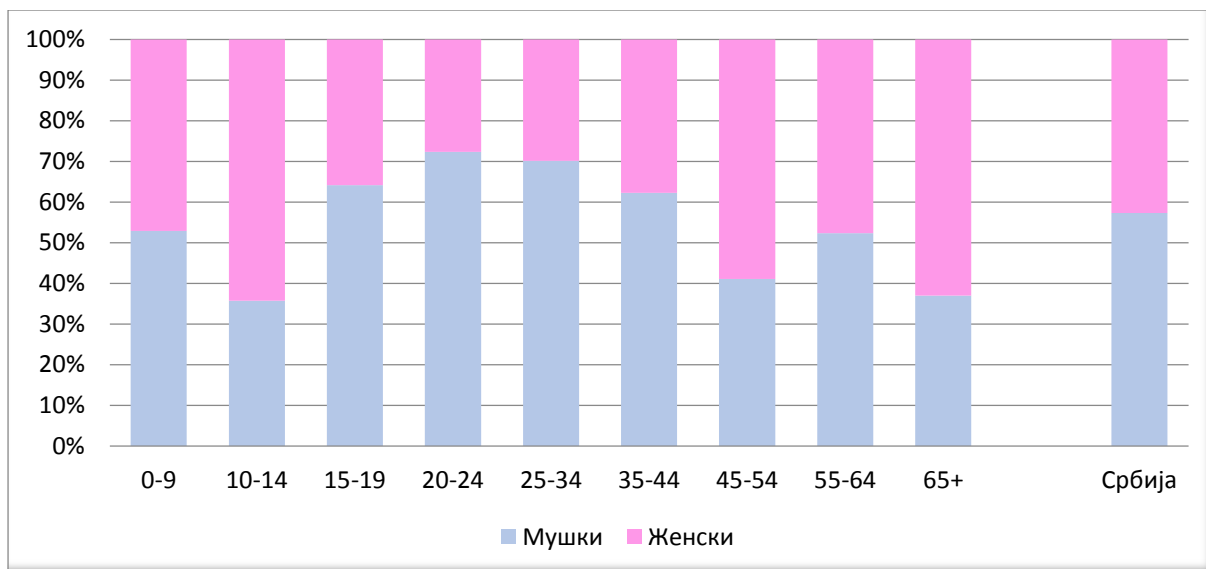
Дијаграм бр. 7 – Процентуално учешће погинулих **возача путничког аутомобила**, у односу на полу и старосну расподелу учесника у саобраћају

Када се посматрају **возачи путничких аутомобила**, **94% погинулих возача је мушког пола** (Дијаграм бр. 7). Велика заступљеност мушкараца у укупном броју погинулих возача путничког аутомобила (у преко 90% случајева) је присутна код свих старосних категорија учесника у саобраћају (деца су искључена из ове анализе). **У својству пешака, мушкарци такође више страдају** у саобраћају од жена и чине 63% од укупно погинулих пешака (Дијаграм бр. 8). Најмања разлика у заступљености мушке и женске популације у настрадали пешацима је код старосне групе старије од 65 година, где су мушкарци заступљени у 54% случајева.

Дијаграм бр. 8 – Процентуално учешће погинулих **пешака**, у односу на полу и старосну расподелу учесника у саобраћају

У својству путника у путничком аутомобилу мушкарци су заступљени у 57% у укупном броју погинулих лица. Жене су у својству путника у путничком возилу више заступљене од мушкараца код популације старије од 45 година (56%), а посебно за старосну групу лица старијих од 65 година, где су погинуле жене путници заступљене у 63% случајева.

Дијаграм бр. 9 – Процентуално учешће погинулих **путника у путничком аутомобилу**, у односу на полу и старосну расподелу учесника у саобраћају

ЗАКЉУЧАК

Статистички подаци указују на велике разлике у угрожености у саобраћају за различите старосне групе, као и за мушкарце у односу на жене. Млади и старија лица су старосна категорија учесника у саобраћају којој је потребно посветити посебну пажњу и предузети мере и активности у циљу промовисања њиховог безбедног учествовања у саобраћају. Са друге стране, страдање мушкараца у саобраћају је много израженији проблем од страдања жена, посебно као возача.

Осим апсолутних података о већој угрожености мушкараца у саобраћају, према многим истраживањима жене имају више позитивних ставова према

саобраћајним прописима и безбедности саобраћаја од мушкараца, што је посебно важно када се посматрају три главна фактора ризика на путевима (пребрза вожња, конзумирање алкохола и других опојних средстава и (не) употреба система заштите – посебно сигурносних појасева).

Приказани резултати, заједно са подацима о различитим ставовима према саобраћајним прописима и ризицима у саобраћају, указују да је приликом дефинисања наредних корака, у циљу унапређења безбедности саобраћаја, потребно заузети различите приступе за сваку од категорија учесника у саобраћају.